

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
Julkisoikeus

Pöytäkirja

VN/13668/2019

16.6.2021

Valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeusverkoston kokous

Aika 7.5.2021 klo 11–13

Paikka Teams-kokous

Osallistujat

Puheenjohtaja	Johanna Suurpää	OM
Jäsenet:	Satu Heikkinen	OKM
	Riitta-Maija Jouttimäki	STM
	Tarja Kangaskorte	UM
	Päivi Kantanen	TEM
	Timo Makkonen	OM
	Jouko Narikka	VM
	Krista Oinonen	UM
	Ilkka Ojala	PLM
	Päivi Pietarinen	VNK
	Tapio Puurunen	SM
	Krista Sirén	SM
	Päivi Yli-Pietilä	STM
	Jenna Uusitalo	STM
	Mikael Åkermarck	LVM
Asiantuntijat:	Riitta Länsisyrjä	EOA
	Anna-Maarit Pimiä	OKV
	Sirpa Rautio	IOK
Sihteeri:	Anna Saarela	OM
Muut osallistujat:	Rauno Merisaari	UM
	Janette Sorsimo	UM
	Pamela Sarasmo	OM
	Kaisa Tiusanen	OM
	Nanni Olsson	OM
Asiakohdassa 3:		
	Yrsa Nyman	OM
	Paulina Tallroth	OM
	Katri Leikas	OM

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

	Heidi Lempiö	SM
	Tero Koljonen	PLM
	Kosti Honkanen	PLM
	Satu Valkiainen	LVM
	Anna Bruun	TEM
	Ritva Halila	STM
	Taina Riski	THL

1 Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 11.02.

2 Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Pöytäkirjaan ei tullut kommentteja. Pöytäkirja hyväksyttiin.

3 Kansainväliset ihmisoikeusasiat (UM)

Krista Oinonen/UM piti alustuksen YK:n ihmisoikeuskomitean tänä vuonna antamista kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen täytäntöönpanoa koskevista suosituksista. Kyseessä on Suomen 7. määräaikaishavainto, ja edellinen valvontakierros toteutettiin vuonna 2013. Virtuaalinen vuoropuhelu ihmisoikeuskomitean kanssa onnistui hyvin ja vaikka kysymyksiä oli paljon, ne kaikki pystyttiin kattamaan laaja-alaisen ja ison valtuuskunnan ansiosta. Suositusten käännökset ovat tulossa kansalliskielillä ja pohjoissaameksi.

Ihmisoikeuskomitean suosituksissa on paljon uutta sisältöä. Nopeutettuun seurantaan nostettiin vihapuhe ja viharikokset, naisiin kohdistuva väkivalta sekä saamelaisien oikeudet. Uusien suositusten aiheina olivat ihmisoikeusvaikutusarviointit, terrorismin vastaiset toimet ja palautukset al-Holin leiriltä, etninen profilointi, poliisin liiallinen voimankäyttö, psykososiaalisesti vammaisten, kehitysvammaisten ja dementikkojen itsemääräämisoikeus, tiedusteluvalvonta, uskonnonvapauden liittyen rituaaliteuras- tukset ja uskonrauhan rikkominen. Raportoinnin määräajaksi nopeutettuun seurantaan nostetuista suosituksista on ilmoitettu 26.3.2023, mutta tämä tarkistetaan vielä komitealta, sillä aiemmin määrä- aika on ollut yksi vuosi. Ihmisoikeuskomitean 8. raportin suunnitellun aikataulun mukaan seuraavan kierroksen kysymyslista annetaan vuonna 2027, raportin määräaika on vuonna 2028 ja raportin käsit- tely vuonna 2029. Oinonen/UM esitti alustuksen lopuksi kysymyksen, miten ministeriöt arvioivat suo- situksia.

Puheenjohtaja totesi, että suositukset on käytävä vakavasti läpi. OM:n sisäisesti pidetään aiheesta kokous, johon osallistuvat relevantit tahot ja kaikki OM:n kannalta huomioitavat asiat käydään läpi. Saamelaisiin liittyvien suositusten kannalta keskeistä on saamelaiskäräjälain muutos. Lain valmistelu etenee, mutta sen voimaantuloon menee vielä aikaa.

Jäsenet kertoivat suositusten käsittelystä omista ministeriöissään. Esimerkiksi STM:ssä suosituksista on keskusteltu 29.3. johtoryhmässä, ja ne on tarkoitus viedä vielä ministeri Kiurun johtoryhmään. SM:ssä valmisteluun osallistuvat osastot ja johto ovat saaneet tiedot suosituksista heti, ja kesän jälkeen kooste kuulemisista, raporteista ja suosituksista viedään kansliapäällikön johtoryhmälle. Kiireelliset asiat voidaan viedä myös erikseen. Asioita tullaan käsittelemään osastojen kanssa.

Jäsenet pitivät suosituksia pääosin odotettuina, mutta joukossa oli myös uusia asioita. Käynnissä ja käynnistymässä on paljon sellaisia hankkeita, jotka liittyvät suosituksiin ja vievät asioita hyvään suuntaan. Jouttimäki/STM kertoi, että itsemääräämisoikeuslainsäädännön kokonaisuudistus vaiheistetaan kahdelle hallituskaudelle. Säännöksiä joudutaan muokkaamaan ja itsemääräämisoikeutta koskeva lainvalmistelutyö käynnistetään loppukevään aikana. Keskusteluja itsemääräämisoikeudesta käydään sidosryhmien kanssa. Halila/STM totesi, että intersukupuolisten itsemääräämisoikeus on mukana translakityöryhmän tehtävissä. Lempiö/SM totesi, että monien suositusten osalta on jo menossa hyviä hankkeita, minkä johdosta on myös tulossa myönteistä raportoitavaa. Poliisin voimankäyttöä on seurattava ja poliisihallitukselta on edellytettävä tilastojen analysointia ja toimenpiteiden pohdintaa. Lempiö katsoi sisäisten kokousten olevan tarpeen.

Koljonen/PLM nosti PLM:n hallinnonalaan liittyen esiin suosituksen, joka koskee siviilipalveluksen rangaistuksenomaisuutta suhteessa asepalvelukseen. Koljosen mukaan suositus, jossa todetaan asepalveluksesta vakaumuksen vuoksi kieltäytyvien joutuvan vankilaan, on virheellinen, sillä sanktio seuraa vain, jos henkilö kieltäytyy myös siviilipalveluksesta. Siviilipalveluksen kehittäminen on parlamentaarisen komitean asialistalla ja mietintö aiheesta tulee syksyllä. Siviilipalveluksen sotilasjohtoisuudesta Koljonen totesi puolustusvoimien osallistuvan siihen tiedonvälityksen ja yhteistoiminnan takia, eikä kyse siten ole sotilasjohtoisuudesta.

Oinonen/UM totesi, että suositukset on käytävä huolella läpi. Nopeutetuista suosituksista annettavassa raportissa voidaan tuoda esiin myös virheitä suosituksissa ja muita asioita, jos tilaa jää.

Puheenjohtaja kertoi, että PIO-toimintaohjelmaan ja indikaattoreihin tullaan sisällyttämään suosituksissa esiin nousseita kysymyksiä, joista myös kokouksessa on keskusteltu. Indikaattorit ovat yksi työkalu, jonka avulla voidaan seurata tapahtuvaa kehitystä. Lisäksi on tärkeää jatkaa analyttistä keskustelua suosituksista ministeriöissä.

KP-valtuuskunnan jäsenet poistuivat kokouksesta asiakohdan käsittelyn jälkeen.

4 Kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman valmistelu (OM)

Keskustelu edellisessä kokouksessa saatujen kommenttien pohjalta päivitetystä luonnoksesta perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmaksi sekä sen liitteenä vahvistettaviksi perus- ja ihmisoikeusindikaattoreiksi

Puheenjohtaja kertoi, ettei poliittista käsittelyä verkostolle lähetetyille luonnokselle ole vielä ollut, ja että sen kommentointi on yhä mahdollista. Tavoitteena on antaa toimintaohjelma valtioneuvoston periaatepäätöksenä.

Saarela/OM kiitti luonnokseen tulleista kommentteista ja kertoi, että niitä on pyritty huomioimaan uudessa versiossa. Lisäksi luonnosta on myös muuten täydennetty. Suurin osa kommentteista koski itsenäisten ja riippumattomien perusoikeusvalvojien roolin ja toiminnan kuvausta toimintaohjelmassa. Näihin kommentteihin on pyritty vastaamaan sisällyttämällä luonnokseen uusi luku, jossa kuvataan perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen seuranta ja siihen osallistuvien viranomaisten tehtäviä. Lisäksi on perusteltu kattavammin, mikä merkitys on valtioneuvoston omalla seurannalla ja miksi sitä halutaan vahvistaa. Rakennetta on myös muokattu ja luonnosta täydennetty valtioneuvoston toimenpiteiden osalta. Uudessa versiossa on tuotu paremmin esiin riittävien resurssien ja osaamisen merkitystä tiedon analysoinnin osalta. Luonnos on lähes valmis, mutta joitakin pieniä täydennyksiä on tulossa ja kommentit kerkeävät vielä mukaan. Saarela totesi, että edellisen kokouksen jälkeen on käyty hyvää keskustelua indikaattoriluonnoksista ministeriöiden edustajien kanssa ja muutaman indikaattorin osalta työ on vielä kesken.

Puheenjohtaja avasi keskustelun ja pyysi osallistujilta kommentteja toimintaohjelmatekstistä ja indikaattoreista. Heikkinen/OKM kertoi OKM:n selvittävän muutamaa asiaa indikaattoreihin liittyen ja OKM:n palaavan seuraavalla viikolla asiaan. Rautio/IOK totesi, että luonnos on kehittynyt hyvään suuntaan ja kommentit on huomioitu hyvin. Puheenjohtaja esitti kiitoksen asiantuntijoille ja ministeriöille, jotka ovat olleet mukana indikaattorityöskentelyssä.

5 Ihmisoikeusselonteon valmistelu (UM)

Merisaari/UM esitteli ihmisoikeusselonteon valmistelun tilanteen ja osallistujille lähetetyn luonnoksen pääajatuksat. Tarkoituksena ei ollut käydä laajempaa sisältökeskustelua, vaan esitellä valmisteluajataulua ja sopia valmistelun jatkamisesta. Selonteon johtoajatuksina toimivat yhdenvertaisuus ja oikeus osallistua. Merisaari totesi, että selonteko on valtioneuvoston poliittinen linjaus, jossa yritetään katsoa tulevaisuuteen ja tarkastella yhdessä kansallista, EU- ja kv-toimintaa. Kyseessä on teemapohjainen selonteko, joka rakentuu neljän ilmiökokonaisuuden varaan. Ministeriöiden huomiot ensimmäiseen luonnokseen pyydettiin 28.5. mennessä ja niiden pohjalta työstetty uusi luonnos on tarkoitus antaa ministeriöille kommentoitavaksi kesäkuun aikana. Kesäkuun PIOV-kokouksessa on tarkoitus esitellä tehtyjä muutoksia ja käydä niistä keskustelua. Ajatuksena on ollut, että ministeriöiden muutosesitysten takaraja uuteen luonnokseen olisi elokuun alussa. Elokuussa on PIOV-kokous, jossa käydään keskustelua auki olevista asiakohdista. Elokuussa on myös oikeusvaltion kehittämisen ja sisäisen turvallisuuden ministeriryhmän kokous, johon

selontekoluonnos on tarkoitus viedä käsiteltäväksi. Syyskuussa selontekoa on tarkoitus käsitellä TP-UTVA:ssa ja syys-lokakuussa VN:n yleisistunnossa, minkä jälkeen vuorossa on eduskuntakäsittely. Käytiin keskustelua kommenttien toimittamisesta luonnokseen.

Puheenjohtaja kiitti Merisaarta esittelystä ja totesi, että selonteon eri teemat ovat eri vaiheissa luonnoksessa ja että yhteensovittamiselle on tarvetta. Oikeusvaltioteemaa on käsitelty lähinnä EU-kontekstissa, ja kansallista näkökulmaa olisi tarpeen tuoda vahvemmin esiin. Puheenjohtaja totesi, että suunniteltu aikataulu vaikuttaa realistiselta ja katsoi sen olevan hyväksyttävissä, kun verkoston jäseniltä ei tullut kommentteja Merisaaren esittelemään aikatauluun.

6 Muut asiat

Puheenjohtaja totesi, että USKOT-foorumilta on tullut rituaaliteurastuksia koskeva lausunto, joka on toimitettu verkostolle sähköpostilla kokousta edeltävänä päivänä. Osallistujia pyydettiin tutustumaan lausuntoon.

Puheenjohtaja ilmoitti verkostolle, että Nanni Olsson on aloittanut Anna Saarelan työparina perusoikeusasioissa OM:ssä.

Puheenjohtaja ilmoitti, että kevään viimeinen PIO-verkoston kokous on tarkoitus järjestää kesäkuun puolivälin tienoilla. Saarela/OM on yhteydessä kokousajasta myöhemmin.

Jouttimäki/STM kertoi tulevasta Euroopan sosiaalista peruskirjaa koskevasta hallitusten välisen komitean kokouksesta. Suomen asiaa ei käsitellä kokouksessa suullisesti, mutta Suomi on saanut huomioita, joihin liittyen kirjataan seuraavassa raportissa tietoja.

Heikkinen/OKM kertoi, että koulutuspoliittinen selonteko on annettu eduskunnalle 8.4.2021, siitä oli vasta käyty lähetekeskustelu ja se löytyy OKM:n sivuilta.

Oinonen/UM tiedotti, että Euroopan rasismien ja suvaitsemattomuuden vastaisen komission (ECRI) nopeutettuun seurantaan nostettujen suositusten täytäntöönpanon seuranta on aloitettu. Määräaikaiseuranta rotusyrjinnän vastaisen sopimuksen täytäntöönpanosta on myös käynnissä ja raportin määräaika on elokuussa. Raportti on lähdössä vielä julkiselle lausuntokierrokselle. Kaikki muut määräaikaisraportit paitsi KP ja TSS odottavat käsittelyä. YK:n lapsen oikeuksien komitea ottaa raportin käsittelyyn syksyllä 2022, mutta vammaissopimuksen komitean käsittelyyn tulee menemään pitkä aika, sillä komitea käsittelee parhaillaan vuoden 2015 raportteja.

Kangaskorte/UM kertoi kuulumisia Suomen ihmisoikeusneuvostokampanjasta. Kolmelle paikalle on neljä ehdokasta. Kandidaattiprosessiin liittyy kansalaisjärjestöjen kuulemisia, jotka ovat luvassa

alkusyksyllä. Kangaskorte kertoi myös ECOSOC-vaalien nostattaneen kansalaistiedusteluja ja kirjallisia kysymyksiä.

7 Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 12.39.